

ÅRSPLAN

2018
2019

Barnehagenavn

INNHOOLD

1. Innledning
2. Barnehageloven
3. Rammeplanen
4. Andre styringsdokumenter
5. Verdigrunnlag FUS
6. Hovedsatsningsområder
  - 6.1. Egenledelse i lek og læring
  - 6.2. Kommunikasjon, språk og tekst
7. Barns medvirkning
8. Omsorg, læring/lek og danning
  - 8.1. Omsorg
  - 8.2. Læring/lek
  - 8.3. Danning
  - 8.4. Vennskap og felleskap
9. Likestilling/likeverd
10. Bærekraftig utvikling/mangfold og gjensidig
11. respekt.
12. Fagområdene
13. FUS smart mat
14. Vurderingsprosjekt 2018-2019
15. Samarbeid barnehage/hjem
16. Overgang barnehage/skole
17. Kompetanseheving
18. Tradisjoner

BARNET
FØRST!

1. INNLEDNING

Håkonshella barnehage ble i mars 2014 kjøpt opp av FUS barnehager AS, som er et datterselskap av Trygge barnehager. Dere kan lese mer om FUS på <http://www.fus.no/>

Håkonshella FUS barnehage er en fireavdelingsbarnehage, og består av avdelingene Sjøstjernen, Krabbekrølle, Flyndrefanten og Fyrtårnet. Avdelingene er søskengrupper med barn i alderen 0-6 år.

Håkonshella FUS Barnehage vil fra høsten 2018 bruke kommunikasjonsløsningen MyKid. Her kan foresatte lett komme i kontakt med barnehagen, gi/motta beskjeder og få tilgang til planer og informasjon fra barnehagen.

Ansatte i Håkonshella FUS barnehage.

- 1 daglig leder
- 4 pedagogiske ledere
- 2 barnehagelærere
- 4 årsverk assistenter
- 4 årsverk barne- og ungdomsarbeidere
- Rengjøringspersonell

Kontaktinformasjon:

Tlf: 92036049/ 94026979

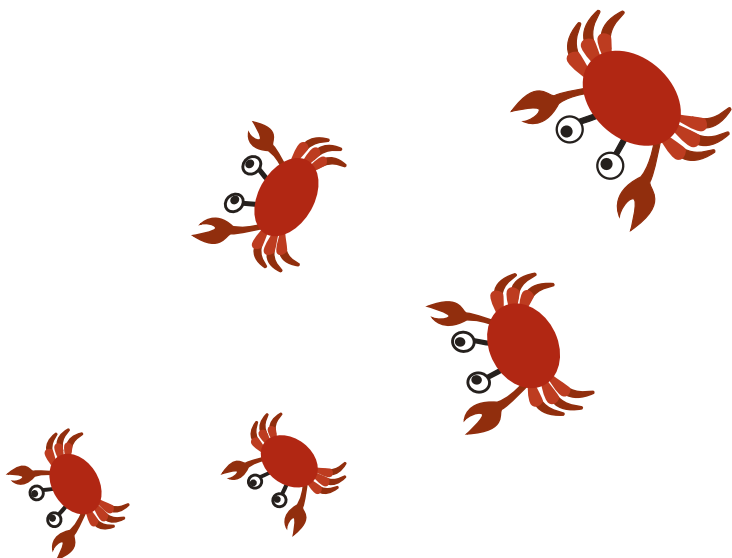
Gro Seberg /daglig leder

Epost: dl.haakonshella@bhg.no

Barnehagens hjemmeside:

<https://fus.no/haakonshella>

Vår årsplan vil gi dere et innblikk i hva vi vil ha fokus på i dette barnehageåret og vår pedagogiske plattform. Årsplanen har også andre viktige funksjoner:

- Et arbeidsredskap for barnehagens personale for å styre virksomheten i en bestemt uttalt retning.
- Utgangspunkt for foreldrenes mulighet til å kunne påvirke innholdet i barnehagen.
- Grunnlag for kommunens tilsyn med barnehagen.

Informasjon om barnehagens pedagogiske arbeid til eier, politikere, kommune, barnehagens samarbeidspartnere og andre interessenter.

2. BARNEHAGELOVEN

Barnehagens drift er underlagt Lov om barnehager. Stortinget har i lov om barnehager fastsatt overordnede bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver.

Barnehagens formål § 1:

»Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling».

3. RAMMEPLANEN

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (rammeplanen) fastsetter utfyllende bestemmelser om barnehagens innhold og oppgaver.

*«Barnehageeieren og alle som arbeider i barnehagen, skal sammen bidra til å oppfylle målene og kravene i rammeplanen med utgangspunkt i sine erfaringer og sin kompetanse»
«Barnehageeieren har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og regelverk» (Rammeplanen 2017, s. 15)*

FNS BARNEKONVENSJON.

FNs barnekonvensjon handler om barns rettigheter og er et viktig styringsdokument. Den sier at grunnlaget for frihet og verdighet skal anerkjennes hos alle mennesker. FN definerer alle under 18 år som barn og man skal betraktes som et kompetent og selvstendig individ, med rett til å uttrykke sine egne meninger.

FN's barnekonvensjon gjelder alle barn under 18 år, uavhengig av kjønn, språk, religion, etnisk og sosial opprinnelse, funksjonshemming mv.

Se for mer informasjon:

<http://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/>

4. ANDRE STYRINGSDOKUMENTER

- Vedtekter
- Serviceerklæringen for FUS barnehagene
- Etske retningslinjer for ansatte i FUS barnehagene
- Forskrift om miljørettet helsevern
- Progresjonsplan for fagområdene i rammeplanen iht barnas alder
- Månedspaner
- Beredskapsplan
- Langsiktig kompetanseplan for personalet

5. VERDIGRUNNLAG FUS

Visjon: Sammen gir vi barndommen verdi, lek og glede, hverdagsmagi og vennegaranti.

FUS betyr å være først, hos oss er det barna som kommer først. FUS har slagordet «Barnet først», fordi det er barna som står i fokus. Vi ønsker at alle barn skal få være den beste utgaven av seg selv og vi skal se det beste i hvert barn.

Når FUS barna begynner på skolen skal de ha nådd barnehagens fire hovedmål.

1. FUS barn har et positivt selvbilde.
2. FUS barn er trygge og forskende, trives i lek og har vennekompetanse.
3. FUS barn gleder seg til "resten av livet", de vet at de har påvirkningsmulighet og at innspillene deres teller.
4. FUS barn tenker tilbake på barnehagetiden med fryd og glede.

VERDIER HOS OSS:

Vi skal bygge vennskap!

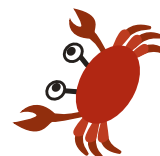
- Barn trenger venner for å bli trygge. Vennskap er grunnlaget for trivsel utvikling og læring.

Vi skal være profesjonelle og gode rollemodeller!

- Vi bruker vår kompetanse for at både barn og voksne skal bli forstått og ivaretatt.

Vi skal ha lekekompetanse!

- I et utviklende lekemiljø med støtte og veiledning, tilegner barn seg kunnskap og opplever mestring, derfor heier vi på leken.

Vi skal finne hverdagsmagi!

- Vi er oppmerksomme på, og legger til rette for de magiske øyeblikkene som oppstår når et barn gjør en ny oppdagelse og utvider sin horisont.

Vi skal se det beste i hvert barn!

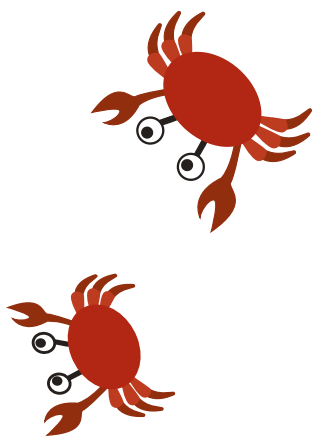
- Vi identifiserer aktiviteter, lek eller oppgaver som gir hvert barn anerkjennelse og mestringfølelse.

DE VOKSNE SKAL VÆRE:

Glødende – hos oss er vi glødende når vi viser genuin interesse og engasjement i barnet, deres ønsker og behov. Vi tar eierskap i våre oppgaver og er stolte av jobben vår. Vi er kunnskapssøkende og kommuniserer vår fagkompetanse.

Skapende– hos oss er vi skapende når man bruker fantasien, er kreative og får fram skapergleden hos barna. Vi er løsningsorienterte og ser muligheter framfor begrensninger.

Tilstedeværende– hos oss er vi tilstedeværende når vi har fokus på barna, lytter til dem og ser det unike i hvert enkelt barn.

6. HOVEDSATSNINGS OMRÅDER

6.1 EGENLEDELSE I LEK OG LÆRING

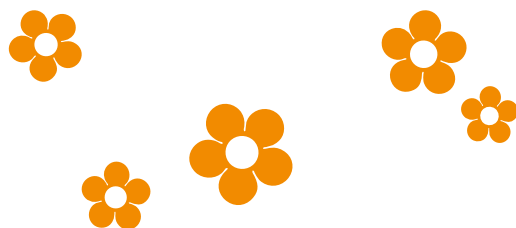
Egenledelse i lek og læring er et felles satsingsområde for alle barnehager i FUS kjeden. Satsingsområdet bygger på boken «egenledelse i lek og læring», og er et samarbeid med to av bokens forfattere Kristian Sørensen (psykolog for barn og unge ved Sørlandet sykehus), og Marianne Godtfredsen (spesialpedagog og assisterende fagutvikler for barnehager i Kristiansand kommune).

Egenledelse er en samlebetegnelse på overordnede styringsfunksjoner i hjernen, som setter i gang, regulerer, analyserer, driver og styrer atferden vår (hjernens dirigent). I praksis handler egenledelse om hvordan en løser dagligdagse utfordringer ved å starte opp, planlegge å organisere egen atferd. Egenledelse er evnen til å være aktiv og selvstendig i en oppgave over tid.

God egenledelse vil bidra til gode læringsprosesser, der barn mestrer samspill i lek og aktiviteter. Barna vil ha det beste utgangspunkt for å utvikle et positivt selvbilde, føle seg trygge og forskende, trives i lek og ha vennekompetanse. Når barna begynner på skolen, vil de være godt rustet til å møte skolens sosiale og faglige krav.

Egenledelse har betydning for og innvirkning på barns språk- og kommunikasjonsutvikling, sosiale kompetanse, intellektuelle ferdigheter og emosjonell utvikling. Vi ønsker å bidra til at alle får en god barndom, en god ungdomstid og et godt voksenliv.

Overordnet mål er at: alle barn skal bli den beste utgaven av seg selv.

7 EGENLEDELSES FUNKSJONER

1. Planlegging: Kunne sette seg mål, forberede en prosess, lage en strategi/plan for å nå målet, utøve problemløsende tenkning, starte opp en aktivitet.
2. Organisering: Skape orden på informasjon og aktivitet.
3. Arbeidshukommelse: Kunne tenke og huske samtidig. Kunne holde fast på og bearbeide det vi hører, ser og tenker. Kunne lagre opplevelser og beskjeder, slik at man kan hente fram kunnskapen når man trenger den.
4. Igangsetting: Kunne starte opp noe på egen hånd.
5. Fleksibilitet: Å kunne skifte oppmerksomhet, tenkemåte eller perspektiv i en oppgave eller lek.
6. Selvregulering: Å kunne regulere og kontrollere egne handlinger, språk, tanker og følelser. Fungere uten ytre kontroll til enhver tid. Å motstå og hemme impulser. Opprettholde en handling over tid, og stoppe handlingen når det kreves.
7. Selvmonitorering: Kunne forstå hvordan egne reaksjoner, væremåter og handlinger påvirker en selv og andre.

Leken og spesielt rolleleken er det viktigste utgangspunkt for å fremme egenledelsesfunksjoner i barnehagen. I rolleleken har barn et fantastisk utgangspunkt for å bruke egne ferdigheter til å igangsette lek, opprettholde handlinger og aktiviteter og samarbeide med andre barn. På mange måter kan vi si at rolleleken gjenspeiler voksenlivet på godt og vondt. I rollelek trener barn på å møte og løse livets utfordringer.

For å fremme egenledelse gjennom lek, skal barn ha mulighet til:

- Å utvikle egenledelse på sine premisser (utfra evner og forutsetninger-barns nærmeste utviklingssone).
- Å planlegge å organisere rollelek, komme med ideer.
- Kunne ta og utføre enkle roller (leke doktor/sykepleier)
- Forstå helheten i lek (syke mennesker, medisiner, undersøkelsesbenk, samarbeid).
- Kunne tildele andre barn roller.
- Å løse utfordringer som oppstår underveis i lek.
- Å forstå lekeregler og begreper som brukes.
- Huske lekens innhold, de enkeltes roller og avtaler.
- Mestre å forflytte seg i lek.
- Ta kontakt på en hensiktsmessig måte for å bli inkludert.
- Ta vare på hverandre (dele, hjelpe, støtte og rose hverandre, invitere inn i lek).

- Bli sett, hørt og anerkjent (status i gruppen).
- Regulere følelser og hemme impulser, når en ikke får det slik en ønsker.
- Forhandle og argumentere - inngå kompromisser.
- Opprettholde lek og samarbeide over tid.
- Bearbeide opplevelser.
- By på seg selv, være kreativ og fantasifull.
- Føle på egne styrker og svakheter (Hva kan jeg bidra med?).
- Oppleve konsekvenser av egne handlinger (være mot andre, slik du vil at andre skal være mot deg).
- Oppleve å ha venner.

De voksne skal:

- Ha hovedfokus på rollelek som læringsarena for egenledelse funksjoner.
- Delta i leken på barnas premisser (veileder, støttespiller, tilrettelegger, tilby utstyr og rom, lekepartner, invitere inn barn som holdes utenfor etc.). Være bevisst graden av voksenengasjement.
- hjelpe barn å bygge opp vennekompetanse (basisferdigheter).
- Organisere leke grupper som fremmer vennekompetanse.
- hjelpe barn å ta kontakt, opprettholde kontakt, forhandle og argumentere, tilby noe i lek.
- hjelpe barn til å utvikle interesser og ferdigheter.
- Være gode modeller (vise den atferd vi vil at andre barn skal oppleve som positiv).
- Anerkjenne positiv atferd.
- Ta ansvar for at alle barn trives og blir inkludert.
- Gi andre barn positive opplevelser av barnet, gi barn status i gruppen.
- Observere lek. hjelpe barn som strever og faller utenfor i lek, bygge stillas og gi oppfølging.
- Gi barna tid, rom og fred til å leke.
- Gi barna erfaringer og opplevelser.
- Gi barn medvirkning (tema, materiell, rom, venner).
- Bidra med leketema som fremmer vennskap.

ENGASJERENDE

BARNEHAGE

OMSORG

BARNEHAGEPLASS

LEK

INSPIRERENDE
ALLE BARN ER BEST!

VENNSKAP

PEDAGOGISK PLATTFORM

SMARTMAT

ROLLELEK

VENNEGARANTI

ERFARING

EGENLEDELSE

RESPEKT

GOD KOMMUNIKASJON

EVENTYRLYST

TRYGGHET

LÆRING

HVERDAGSMAGI

GLØDENDE
SKAPENDE

UTELEK

UTVIKLING

TILSTEDEVÆRENDE

GLEDE

MESTRING

OPPFØLGING

OPLEVELSER

LEKEKOMPETANSE

MATGLEDE

6.2. KOMMUNIKASJON OG SPRÅK

Småbarnsalderen er den viktigste perioden for utvikling av språk, små barn kommuniserer både ved hjelp av kropp, bevegelse og ord. Barnet bruker språket til å oppnå kontakt, løse konflikter, gi/skaffe informasjon, gi/få omsorg, undre seg/utforske, uttrykke følelser og holdninger. Språk er en forutsetning for å kunne ta del i sosiale sammenhenger, tilegne seg kunnskap og ferdigheter og til å styrke barnets livskvalitet.

Arbeid for et godt språkmiljø må skje gjennom systemarbeid (planer, gjennomføring, kvalitetsutvikling, evaluering), prosessmål /læringsmål og læringsaktiviteter, og ikke minst kompetanseutvikling. Helt siden barnehagen åpnet 2007 har personalet i Håkonshella FUS barnehage arbeidet systematisk med språk. Barnehagens prosjektarbeid »Hvordan kan kompetanseheving fremme et støttende og stimulerende språkmiljø« har gitt personalet grunnleggende basiskompetanse for å jobbe i dybden med fagområdet kommunikasjon, språk og tekst. Gjennom ulike innfallsvinkler har barnehagens hovedmålsetning vært å fremme barns «språklige, kommunikative og sosiale ferdigheter» Språk som basiskompetanse er også et av Bergen kommune sine satsingsområder, og er en svært viktig metode i alt vårt arbeid sammen med barna.

Hos oss har vi hovedfokus på kommunikasjon mellom barn og voksne og mellom barn, noe som er en viktig forutsetning for utvikling av egenledelse.

«Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening». (Rammeplanen 2017, s. 23)

MÅL:

Barnas språklige kompetanse gir dem gode forutsetninger for samspill med andre, deltakelse i lek, vennskap og læring.

De voksne skal:

- Vite hvordan relasjon, dialog og samspill mellom voksne og barn legger grunnlag for, og fremmer barns språkutvikling.
- Være oppmerksomme og bidra til at alle barn får anledning til å delta og bruke språket sitt i forskjellige typer lek uavhengig av hvilken måte barnet kommuniserer på.

- Stille barna åpne spørsmål, og la hvert enkelt barn medvirke med å lytte til deres synspunkt.
- Legge til rette for lek som inviterer til bruk av språket og bidra til mer språklig aktivitet der de ser det er nødvendig.
- Bevisst benevning og oppfordre barna til å bruke det muntlige språket aktivt.

Språkstimulering skal være en rød tråd gjennom hele barnehagehverdagen og prege alt samspill mellom voksne og barn. Barna skal oppleve voksne som snakker med dem og tar dem på alvor. Vi voksne vil lytte, se barna for å bekrefte deres uttrykk og for å sette ord på det de prøver å formidle eller opplever. En trygg og god kommunikasjon mellom barnet og omgivelsene er viktig for trivsel og utvikling. Ved å kommunisere positive budskap og holdninger til barns nysgjerrighet og utforskertrang viser vi at vi tror på barnets ressurser. Barn som hører oppmuntrende ord og møter positiv bekreftelse føler seg respekterte, verdsatte og betydningsfulle.

Språket består av en innholdsside, en bruksside og en formside. For at barnets språklige bevissthet skal være på plass så må de være kjent med alle disse sidene ved språket. De må forstå at det muntlige språket kan brytes ned til i mindre deler, lyder og bokstaver. De må ha et språk om språket og først da er det mulig for barn å lære å lese og skrive.

Innholdssiden tar utgangspunkt i meningen og betydningen av ord og setninger.

Her er det viktig at personalet arbeider for å styrke og utvide barnets begrepsforståelse ved for eksempel høytlesning, bruk av synonymer og antonymer.

Formsidens av språket består av språklyder, setningsoppbygging, hvordan ord lages og bøyes, og av uttale. Vi arbeider med språkets formside gjennom blant annet lek med rim og regler, klapping av stavelser, dele opp og leke med lyder, ord og setninger.

Brukssiden av språket handler om hvordan man bruker språket til forskjellige formål og hvordan vi tilpasser språket vårt ulike situasjoner og mennesker. I for eksempel rolleleken kan vi høre hvordan barna tilpasser språket sitt til situasjonen og de andre deltakerne i leken. Her vil det være viktig at de voksne forteller, kommuniserer, samtaler med barna og stiller åpne spørsmål slik at barna kan øve seg på å bruke språket sitt i forskjellige sammenhenger.

Vi vil arbeide helhetlig med barns språklige utvikling, barna må få bruke hele kroppen og alle sine sanser i læringsprosessene. Vi skal være bevisst på at vi som voksne er språklige forbilder, at barna i barnehagen lærer i her og nå situasjoner, samtidig som tiden i barnehagen legger grunnlaget for læring på skolen og for resten av livet.

7. BARNES MEDVIRKNING

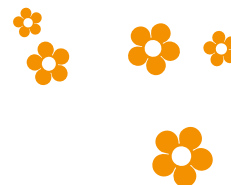
«Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov».
(Rammeplanen 2017, s. 27)

MEDVIRKNING HOS OSS:

- Barnas ideer anerkjennes og hvert enkelt barn blir sett og hørt.
- Barna får reelle valg.
- Barna har mulighet til å påvirke sin egen hverdag.
- Det er rom for å gripe "her og - nå" situasjoner.
- Barna er del av et støttende og stimulerende miljø.
- Ekspertuttalelser (barnesamtaler).

8. OMSORG, LÆRING/LEK OG DANNING

"Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling." (Barnehageloven § 1 Formål, 1. ledd, første punktum)

8.1 OMSORG

Omsorg skal prege alle situasjoner. Vi vil at barna skal føle seg trygge, oppleve at de blir sett og at det enkelte barns behov blir ivaretatt. Klimaet i barnehagen skal være preget av et støttende, stimulerende og anerkjennende miljø.

«I barnehagen skal alle barna oppleve å bli sett, for- stått, respektert og få den hjelp og støtte de har behov for. Barnehagen skal aktivt legge til rette for omsorgsfulle relasjoner mellom barna og personalet og mellom barna, som grunnlag for trivsel, glede og mestring. Personalet skal arbeide for et miljø som ikke bare gjør barna til mottakere av omsorg, men som også verdsetter barnas egne omsorgshandlinger» (Rammeplanen 2017, s. 19)

8.2 LÆRING/LEK

Å ivareta barns lærelyst handler i stor grad om voksnes evne til å skape et miljø med rom for undring og nysgjerrighet. Når barnet opplever støtte fra omgivelsene i form av anerkjennelse, er dette med på å styrke barnets positive opplevelse av seg selv som ”en som kan”. Et barn som stadig opplever seg selv slik, blir mindre redd for å kaste seg ut i nye situasjoner, noe som igjen fører til økt læring.

«Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer, fenomener, materialer og redskaper som bidrar til meningsfull samhandling. Barnets nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser». (Rammeplanen 2017, s.22)

«Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling».

Barns leke og vennekompetanse utvikler seg gradvis gjennom tilstedeværelse i lek, gjennom stimulering og støtte fra andre barn og med hjelp fra voksne. Noen ganger finner barn sine jevnbyrdige lekekamerater på tvers av alder. Når vi planlegger leketema med barn og deler barn i grupper, skal vi ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn og sosiale forutsetninger.

En prosessorientert tilnærming til leketema, er en metode som bidrar til at alle barn kan delta i lek utfra sine forutsetninger.

- Vi undersøker hva som opptar barnegruppen. Hva skal vi leke? I samarbeid med en gruppe barn finner vi et tema, og vi undersøker deres førforståelse av tema og hva de trenger for å leke (desto yngre barna er, desto mer må de voksne bidra i prosessen).
- Vi tilfører ny kunnskap om tema, gjennom ulike innfallsvinkler (for eksempel rekvisitter, forming, drama, hjelp til å fordele og definere roller, barnesamtaler, bøker etc.). Vi utvider barns rollelek på barnas premisser og de medvirker i prosessen. Barna styrker sin vennekompetanse gjennom å planlegge, gjennomføre og avslutte leketema.
- Tilslutt sitter barn igjen med økt kunnskap om tema (dybdeforståelse) utfra sine evner og forutsetninger. Barna har også fått erfaring med å bygge vennskap, ved å utøve egenledelse i praksis.

De siste årene har vi arbeidet med større leketema som «vikinger», og «livet i fjæra». Temaene har vært arbeidet med over store deler av året, og har endt opp i en aktivitets og utstillingsdag i forbindelse med FUS dagen i april. Vi vil også i barnehageåret 2018/2019 velge oss et tema som vi vil fordype oss i gjennom hele året. Hvilket tema det blir vil komme fram av månedsplaner for den enkelte avdeling, men vi tenker at vi også i år vil ha en form for avslutning og framvisning av prosjektet.

Vi vil i tillegg fordype oss i tema som naturlig følger året, for eksempel vennskap i august, årstider, jul og påske, karneval osv. For øvrig vil også barna være innoen mange leketema i løpet av en uke.

«Barnehagen skal introdusere nye situasjoner, temaer, fenomener, materialer og redskaper som bidrar til meningsfull samhandling. Barnets nysgjerrighet, kreativitet og vitebegjær skal anerkjennes, stimuleres og legges til grunn for deres læringsprosesser». (Rammeplanen 2017, s.22)

«Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekens egenverdi skal anerkjennes. Barnehagen skal gi gode vilkår for lek, vennskap og barnas egen kultur. Leken skal være en arena for barnas utvikling og læring, og for sosial og språklig samhandling».

Barns leke og vennekompetanse utvikler seg gradvis gjennom tilstedeværelse i lek, gjennom stimulering og støtte fra andre barn og med hjelp fra voksne. Noen ganger finner barn sine jevnbyrdige lekekamerater på tvers av alder. Når vi planlegger leketema med barn og deler barn i grupper, skal vi ta hensyn til barnas alder, funksjonsnivå, kjønn og sosiale forutsetninger.

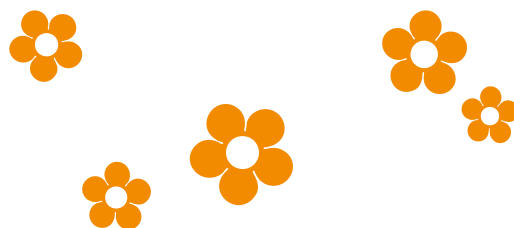
- En prosessorientert tilnærming til leketema, er en metode som bidrar til at alle barn kan delta i lek utfra sine forutsetninger.
- Vi undersøker hva som opptar barnegruppen. Hva skal vi leke? I samarbeid med en gruppe barn finner vi et tema, og vi undersøker deres førforståelse av tema og hva de trenger for å leke (desto yngre barna er, desto mer må de voksne bidra i prosessen).
- Vi tilfører ny kunnskap om tema, gjennom ulike innfallsvinkler (for eksempel rekvisitter, forming, drama, hjelp til å fordele og definere roller, barnesamtaler, bøker etc.). Vi utvider barns rollelek på barnas premisser og de medvirker i prosessen. Barna styrker sin vennekompetanse gjennom å planlegge, gjennomføre og avslutte leketema.
- Tilslutt sitter barn igjen med økt kunnskap om tema (dybdeforståelse) utfra sine evner og forutsetninger. Barna har også fått erfaring med å bygge vennskap, ved å utøve egenledelse i praksis.

De siste årene har vi arbeidet med større leketema som «vikinger», og «livet i fjæra». Temaene har vært arbeidet med over store deler av året, og har endt opp i en aktivitets og utstillingsdag i forbindelse med FUS dagen i april. Vi vil også i barnehageåret 2018/2019 velge oss et tema som vi vil fordype oss i gjennom hele året. Hvilket tema det blir vil komme fram av månedsplaner for den enkelte avdeling, men vi tenker at vi også i år vil ha en form for avslutning og framvisning av prosjektet.

Vi vil i tillegg fordype oss i tema som naturlig følger året, for eksempel vennskap i august, årstider, jul og påske, karneval osv. For øvrig vil også barna være innom mange leketema i løpet av en uke.

8.3 DANNING

Danning er en prosess der omsorg, lek og læring er viktige komponenter og omfatter hele barnets utvikling. I denne prosessen vil den voksnes relasjonskompetanse og holdninger være avgjørende for barnets dannelsesprosess. De voksnes relasjonskompetanse jobber vi med gjennom Samspillsmetoden Dialog.

Samspillsmetoden Dialog (SMD)

- En metode for å kvalitetssikre barn og voksnes relasjons kompetanse.
- En metode for å fremme god dialog mellom voksne og barn og mellom barn-barn, for utvikling av egenledelse i lek og læring.

Voksenrollens betydning for barns lek, læring og utvikling har siden 2007 stått sentralt i barnehagens utviklingsarbeid. SMD er barnehagens redskap for å styrke personalets relasjons kompetanse. Metoden er en løsningsorientert kommunikasjonsmodell som fremmer god egenledelse hos barn og voksne. Barn og voksne som mangler samspills kompetanse, har et dårligere utgangspunkt for å kunne styre og regulere seg selv. På bakgrunn av prinsipper fra International Child Development (ICDP), har Sigrid Hviding i samarbeid med professor Karstein Hundeide, professor Henning Rye og psykolog Per Otto Hillestad utviklet samspillsmetoden dialog- 7 prinsipper for hjelp til bedre samspill:

1. Vis at du er glad i barnet.
2. Juster deg etter barnet.
3. Snakk positivt om det barnet gjør og er opptatt av.
4. Gi ros og anerkjennelse.
5. Felles fokus.
6. Gi mening til barnets opplevelser.
7. Sett positive grenser.

Metoden sier at det eneste du kan endre er deg selv, og at en må komme i posisjon for å være i relasjon. Punkt 1 til 4 i modellen må være tilstede for at en god relasjon skal knyttes. Det er grunnleggende at voksen- barn interaksjonen fungerer positivt, dersom voksne skal bidra til en positiv barn-barn relasjon. Ved å bygge opp gode relasjoner mellom mennesker, vil det ha en støttende og stimulerende effekt på barns lek og læring. Det er en klar sammenheng mellom voksnes holdninger på den ene siden og barns tilpasning og vekst på den andre siden.

Gjennom regelmessig teoretisk innføring og praktisering av metoden (« learning by doing») er målet at personalet blir bevisst betydningen av å utvikle egen og andres relasjons kompetanse. Metoden har som hensikt å bevisstgjøre mennesker på hva som fremmer vekst hos den andre. «*Hvordan kan jeg aktivt bidra til vekst og utvikling hos mennesker jeg møter?*». Hvordan kan jeg gjennom dialog fremme god egenledelse i lek og læring? Kan dialog bidra til å hjelpe barn med å se sine styrker og begrensninger og evaluere egen atferd?» Skal barn utvikle god egenledelse, krever det at de mestrer språklige og sosiale utfordringer, og voksenrollen blir avgjørende for å fremme vekst og utvikling.

8.3 VENNSKAP OG FELLESKAP

Alle trenger en venn!

Vi ønsker å jobbe med vennskap på følgende måte:

- Legge til rette for grupper og aktiviteter som styrker og fremmer vennskap mellom barn.
- Støtte og tilrettelegge for barn som strever med å komme inn i leken eller med å få venner.
- Observere, være «tett på» og bidra til at alle barna er inkludert.

Gjennom tilrettelagte aktiviteter, lek og «her og nå» situasjoner vil barna støttes i å utvikle sosiale ferdigheter for å styrke samspillet og fremme vennskap. Vi vil hjelpe dem med å tilegne seg ferdigheter som fremmer et inkluderende fellesskap og som bidrar til at positive relasjoner bygges over tid.

«Sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne. Barnehagen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap». (Rammeplanen 2017, s 22)

MOBBING

Barna skal ved støtte og veiledning av personale utvikle hensiktsmessige og gode strategier på hvordan de skal ta kontakt og tilpasse seg fellesskapet. Av og til møter vi likevel relasjonelle utfordringer i barnehagehverdagen som preger både barn og voksne. Det kan dreie seg om at harmonien i gruppa forstyrres, om plaging, fysisk aggresjon eller utestenging. For at barn ikke skal utvikle mobbeatferd er det derfor viktig at vi i barnehagen identifiserer barn med sosiale sårbarheter/begynnende mobbeatferd. Små barn er mye lettere å lede inn i positiv samhandling enn større barn. Skal vi forebygge mobbing må vi begynne tidlig!

«Personalet skal; forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre». (Rammeplan 2017, s. 23)

9. LIKESTILLING/LIKEVERD

Barnehagen er en viktig arena for inkludering og likeverd.

Barnehagen skal gjenspeile mangfoldet i samfunnet i forhold til funksjonsnivå, alder, kjønn, kultur/ språk og familiebakgrunn. I Rammeplanen for barnehager står det at barnehagen skal være et inkluderende fellesskap med plass til det enkelte barn. Personalet har ansvar for at alle barn får oppleve at de selv og alle i gruppen, er betydningsfulle personer for fellesskapet.

- De voksne må ta ansvar og se hvert enkelt barn
- Personalet skal ha en holdning og et grunnsyn der alle barn får delta i alle gjøremål og aktiviteter.
- Personalet skal tilrettelegge for lek mellom kjønnene
- Barnehagen skal ha leker og utstyr som appellerer til begge kjønn
- Personalet skal bidra til at vennskap på tvers av kjønn etableres og opprettholdes
- Personalet skal støtte barna i de valgene de tar hvis det bryter med tradisjonelle mønstre.

«Alle skal ha like muligheter til å bli sett, hørt og oppmuntret til å delta i fellesskap i alle aktiviteter i barnehagen». Rammeplanen 2017, s. 10)

10. BÆREKRAFTIG UTVIKLING/MANGFOLD OG GJENSIDIG RESPEKT

«Barna skal lære å ta vare på seg selv, hverandre og naturen. Bærekraftig utvikling omfatter natur, økonomi og sosiale forhold og er en forutsetning for å ta vare på livet på jorden slik vi kjenner det». (Rammeplanen 2017, s.10)

Barna skal bli glad i naturen, forstå samspillet i naturen og mellom mennesket og naturen. Barna skal få gode naturopplevelser og oppleve tilhørighet til den ved å gå turer, utforske og leke i naturen. Barna skal også få oppleve alt det spennende livet i fjæra har å by på, og være med på turer i barnehagens egen båt.

Personalet vil snakke med barna om bærekraftig utvikling, og barna skal få lære om hva de selv kan gjøre i hverdagen for å bidra. Vi vil blant annet ha fokus på: at et trykk med såpe og et tørkepapir er nok til håndvask, sortere bosset i barnehagen, tenke på bruk av emballasje ved innkjøp, og se muligheter til gjenbruk. De eldste barna vil også delta på et pedagogisk opplegg omkring miljøvern som gir dem tittel som «Naturvakt».

«Barnehagen skal legge grunnlag for barnas evne til å tenke kritisk, handle etisk og vise solidaritet» (Rammeplanen 2017, s.10)

Barnehagen vil hver høst arbeide med FORUT's barneaksjon. Barneaksjonen er et pedagogisk opplegg for barnehager, barneskoler og SFO, der barn i Norge lærer om barn i andre land. Vi ønsker gjennom dette å skape nysgjerrighet og engasjement for andre kulturer som er annerledes enn vår gjennom møte med jevnaldrende, og gjennom det å bygge toleranse, omsorg og empati. Barneaksjonen fokuserer ikke på nød og elendighet, men presenterer barn med ressurser, evner og ambisjoner.

«Barna skal få oppleve at det finnes mange måter å tenke, handle og leve på»
(Rammeplanen 2017, s. 9)

11. FAGOMRÅDENE

I Håkonshella FUS barnehage befinner barna seg på ulike utviklingstrinn. Det er viktig å tilpasse tema, arbeidsmengde og oppgaver i forhold til den gruppen barn vi jobber med og i forhold til det enkelte barn (tilpasset opplæring). Vi arbeider ut fra en prosessorientert tilnærming og utvider etterhvert våre pedagogiske opplegg/tema for å sikre progresjon.

a. Kommunikasjon, språk og tekst.

ALDER	MÅL	TILTAK
1-2 åringer	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal i samspill med barn og voksne øve seg på å sette ord på sine nære omgivelser og opplevelser. Barna skal få oppleve gleden med rim og regler, sang og musikk. Barna skal få oppleve omsorg og glede i lek og samspill med andre barn og voksne. Barna skal oppleve barnehagehverdagen som forutsigbar og trygg. 	<ul style="list-style-type: none"> Personalet skal sette ord på omgivelser og opplevelser i barnehagen. Aktivt bruk av rim, regler, sang og musikk i for eksempel stellesituasjoner, påkledning, samlingsstunder mm. Personalet deltar aktivt i og legger til rette for lekegrupper. Personalet forteller og forklarer barna hva som skal skje, markerer start og avslutning på aktiviteter, og organiserer det fysiske miljøet slik at det gir muligheter for ro og fordypning.
3-4 åringer	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal bruke språket sitt til å uttrykke følelser, ønsker og erfaringer, til å løse konflikter og skape positive relasjoner i lek Barna skal utvikle en god begrepsforståelse og et variert ordforråd. Barna skal få kjennskap til ulike former for fortellinger/litteratur, og få mulighet til å lage egne fortellinger. 	<ul style="list-style-type: none"> Personalet er tilstedeværende rollemodeller og hjelper barna til å komme inn i lek, opprettholde fokus i lek over tid, løse konflikter, kompromisse, sette ord på følelser og knytte vennskap. Personalet skal gi barna felles opplevelser i og utenfor barnehagen. Ha fokus på rollelek, utvide leken ved å tildele roller, rekvisitter mm. Personalet leser ulike typer bøker/fortellinger for barna, lytter til barna, lar barna få mulighet til å gjenfortelle og til å fortelle egne historier.
4-6 åringer	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal kunne bruke språket aktivt i lek og til å knytte vennskap. Barna skal lære å lytte og oppfatte lyder i språket. Barna skal utvikle begrepsforståelse, kunne kategorisere og se språket i et utenfra-perspektiv. Barna skal få erfaring med lesing og skriving. Barna skal få erfaring med å fortelle vitser/gåter, leke med ord, lage nye ord/nonsensord. Barna skal få leke og delta i sosialt felleskap med barn på samme alder. 	<ul style="list-style-type: none"> Personalet må observere barna, hjelpe barn som faller utenfor inn i lek og til å utvikle basiskompetanse innenfor egenledelse, språk og sosial kompetanse. Gjennom å klappe stavelser i ord, lytte ut lyder i ord og ulike lytte leker. Spille spill, rime, dele opp ord, sette sammen nye ord, og samtale om språket. Barna får selv skape tekster til bilder og bøker, leke skrive og utforske bokstaver. Personalet lytter og oppmuntrer til barnas lek med språk/ord. Vise glede og humor sammen med barna. Førskolegruppe.

b. Kropp, bevegelse, mat og helse.

ALDER	MÅL	TILTAK
1-2 åringer	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få bevege seg på ulike underlag. De skal få erfaring med å gå i ulendt terreng. Gjennom lek, sanger, rim og regler skal barna få kunnskap om kroppen. 	<ul style="list-style-type: none"> Lek og allsidige bevegelser, inne og ute. Støtte barna og gi dem inspirasjon til å søke fysiske utfordringer som er individuelt tilpasset. Ha faste turdager. Bevegelseslek, dans, fotball og andre fysiske leker.
3-4 åringer	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal utvikle kropps- beherskelse og en positiv selvoppfatning gjennom kroppslig mestring. Barna skal få kjennskap til menneske-kroppen og få respekt for egen og andres kropp. 	
4-6 åringer	<ul style="list-style-type: none"> Barna har god kropps -beherskelse. Er trygg på seg selv og sin egen kroppslige mestring. Har kunnskap om menneske kroppen og respekt for egen og andres kropp. 	

c. Kunst, kultur og kreativitet.

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR	TILTAK
<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få oppleve kunst og kultur og gjøre erfaringer gjennom sine sanser. Barna skal få kjennskap til og uttrykke seg gjennom musikk, forming, dans og drama. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få erfaring med ulike former for kunst, kultur og estetikk. Barna får brukt sin kreativitet, fantasi og skaperglede. De har erfaring med å arbeide med ulike materialer. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få kunnskap om egen og andre lands kulturer. Barna har stor skaperglede og uttrykker seg variert gjennom sang, musikk, dans og forming. 	<ul style="list-style-type: none"> Aktiv bruk av musikk, dans og drama. Gi barna erfaringer med ulike materialer og teknikker. Ha utstillinger og framføringer for foreldre og på tvers av avdelingene. Markering av FN dagen. FORUT – aksjon

d. Natur, miljø og teknologi

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR	TILTAK
<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få oppleve gleden med å ferdes i naturen. Barna erfarer gjennom sine sanser. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal bli kjent med og få forståelse for planter, dyr, landskap, årstider og vær. Barna skal få erfaringer omkring teknikk og tekniske hjelpemidler. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna har innsikt i natur, miljøvern og samspillet i naturen. Erfare hvordan teknikk kan brukes i leken og hverdags- livet. De lærer seg å iaktta, undre seg, eksperimentere, systematisere, beskrive og samtale om fenomener i den fysiske verdenen 	<ul style="list-style-type: none"> Daglig utelek. Friluftaktiviteter og turer i nærmiljøet. Besøk på bondegård. Båtturer. La barna erfare hvordan tekniske hjelpemidler brukes i hverdagen.

e. Antall, rom og form.

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR	TILTAK
<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få bli kjent med telleramsen 1-10. Barna skal få presentert ulike former, mønster og farger. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal oppleve glede over, utforske og leke med tall og former. Barna skal få kjennskap til ulike matematiske begreper. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal kunne anvende matematiske ord og uttrykk. Barna skal kunne gjenkjenne ulike former, tall og symboler. 	<ul style="list-style-type: none"> Tall og symboler synlig i barne- hagen. Støtte og hjelpe barna ved bevisst å bruke matematiske begreper i lek og hverdags -aktiviteter. Konstruksjons lek. Spill.

f. Etikk, religion og filosofi.

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR	TILTAK
<ul style="list-style-type: none"> Barna skal oppleve god omsorg og inkludering uansett kulturell/ religiøs tilhørighet. Barna skal få veiledning i konfliktløsning. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal utvikle toleranse og respekt for hverandre og lære metoder for konfliktløsning. Utvikle gode holdninger og nestekjærlighet. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal utvikle vennekompentanse. Barna skal få kunnskap om religion, etikk og filosofi som en del av kultur og samfunn. Tilegne seg samfunnets grunnleggende normer og verdier. 	<ul style="list-style-type: none"> Gi barna rom for daglig undring, tenkning og gode samtaler. Støtte og hjelpe barna i konflikt -situasjoner. Leser bøker som omhandler verdier og holdninger, undring og filosofering.

g. Nærmiljø og samfunn.

1-2 ÅR	3-4 ÅR	5-6 ÅR	TILTAK
<ul style="list-style-type: none"> Barna skal oppleve trygghet i nærmiljøet. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal få oppdage og utforske nærmiljøet. Barna skal oppleve likestilling. Barna skal få kjennskap til kildesortering. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna skal bli kjent i området rundt barnehagen, og få kunnskap om nærmiljøet. Barna skal få oppleve demokrati og medbestemmelse. Barna skal få kunnskap om miljøvern. 	<ul style="list-style-type: none"> Barna får delta i avfallssortering. Samtaler med barna om nærmiljø og miljøvern.

12. FUS SMART MAT

FUS Smart Mat har som mål å sikre at mat som serveres i FUS barnehagene skal gi mer energi, godt humør og en kvikk hjerne for barn. Maten som serveres skal gi barn energi til lek og læring og legge grunnlaget for et sunt kosthold resten av livet.

FUS kjeden har inngått et samarbeid med lege og farmakolog Berit Nordstrand. Samarbeidet med henne skal gi oss kompetansen vi trenger for å sikre at barn får i seg riktig mat og viktig kunnskap om mat som barna kan ha med seg resten av livet. Berit Nordstrand har blant annet gitt ut barneboken « Sukkerkok i hodet». Boken forklarer sammenhengen mellom mat og trivsel for barn og hva som skjer i kroppen når den får feil mat.

Prosjektet er nært knyttet til satsningsområdet vårt «egenledelse i lek og læring». Egenledelse defineres som «evnen til å være aktiv og selvstendig i en oppgave over tid». Helt grunnleggende for at barn skal være i stand til å opprettholde god lek over tid er at de får i seg næringsrik og nok mat som sikrer at hjernen og kroppen fungerer optimalt.

Hovedmålsettingen vår er å skape trygge og trivelige måltider som fremmer matglede hos barna.

«Måltider og matlaging i barnehagen skal gi barna et grunnlag for å utvikle matglede og sunne helsevaner». (Rammeplanen 2017, s. 11)

Prosjektet skal gradvis implementeres med økt fokus på næringsrik og sunn mat, ansatte som kjenner betydningen av sunn mat og av at måltidene er verdifulle på mange måter.

13. VURDERINGSPROSJEKT 2018 -2019

Vurderingsprosjektet for dette barnehageåret blir knyttet opp mot visjonen vår; « sammen gir vi barndommen verdi, lek og glede, hverdagsmagi og vennegaranti».

Mål: Barna skal oppleve vennskap.

KRITERIER:

- Barna deltar aktivt i lek med andre barn.
- Barna blir inkludert i barnegruppen.
- Barna gir selv uttrykk for at de har en venn.

DOKUMENTASJON:

Hver avdeling lager en dokumentasjonsperm der arbeidet på avdelingen blir dokumentert. I slutten og underveis av barnehageåret vurderer vi vårt arbeid med å fremme vennskap.

Innhold i dokumentasjonspermen:

- Bilder/tekst fra barnehagehverdagen. Ansvar: Pedagogisk leder/barnehagelærer.
- Rapport til foreldre omkring arbeidet på avdelingen. Ansvar: Pedagogisk leder/barnehagelærer
- Praksisfortellinger/observasjoner. Ansvar; hele personalgruppen.
- Samtaler med barn. Ansvar: Pedagogisk leder/barnehagelærer
- Foreldresamtaler. Ansvar: Pedagogisk leder/barnehagelærer
- Driftsrapport hver måned fra hver avdeling. Ansvar: Pedagogisk leder.
- Refleksjon med foreldre på foreldremøte. Ansvar: Pedagogisk leder/barnehagelærer

14. SAMARBEID BARNEHAGE/HJEM

«Barnehagen skal legge til rette for foreldresamarbeidet og god dialog med foreldrene. Foreldresamarbeidet skal både skje på individnivå, med foreldrene til hvert enkelt barn, og på gruppenivå, gjennom foreldrerådet og samarbeidsutvalget». (Rammeplanen 2017, s 29)

- Daglig kontakt ved bringe og hentesituasjoner.
- Foreldresamtaler – barnehagen tar initiativ til to foreldresamtaler pr barn pr år. I enkelte tilfeller oftere – dette kan både personalet og dere foreldre ta initiativ til.
- I løpet av barnehageåret gjennomføres en brukerundersøkelse.
- Foreldremøter – hver høst.
- Møter i SAU (samarbeidsutvalget).
- Foreldremedvirkning (for eksempel gjennom diskusjonsgrupper på foreldremøter, daglige tilbakemeldinger til personalet osv.)
- Arrangementer i regi av foreldrerepresentantene.
- Arrangementer i regi av barnehagen.

Valg av representanter til samarbeidsutvalget og foreldrerepresentanter for barnehageåret 2018-2019 vil bli gjort høsten 2018 (eget vedlegg vil komme).

15. OVERGANG BARNEHAGE- SKOLE

«Barnehagen skal i samarbeid med foreldre og skolen legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til skole og eventuelt skolefritidsordning».
(Rammeplanen 2017, s. 33)

Bergen kommune har sammen med barnehagene utarbeidet en egen plan for overgangen mellom barnehage og skole. Planen har som formål å styrkesamarbeidet og sikre sammenhengen mellom barnehager og skoler i Bergen kommune.

- Samarbeidsmøter mellom barnehage og skole – bli kjent med hverandres innhold og arbeidsmåter.
- For barnehagen slik at barnehagen vet noe om skolen slik at personalet best mulig kan forberede barna før skolestart.
- For skolen slik at skolen kan bygge videre på den kunnskap og erfaring barnet har med seg fra barnehagen.
- Informasjonsutveksling fra barnehage til skolen der man har fokus på barnets sterke sider og generelle funksjonsnivå.
- Gi skolen informasjon om hvordan barnehagene arbeider helhetlig og pedagogisk.
- Eventuelle rapporter etter samtykke fra foreldre – hvis det er noen barn skolen trenger ekstra informasjon om.
- Barna vet noe hva som skal skje på skolen, og har blitt litt kjent med skolen sin.
- Foreldremøte med nærmiljø skolen og barnehagen før skolestart.
- Førskolegruppe. Dere vil få informasjon om oppstart og opplegget til førskolegruppen på den enkelte avdeling. Førskolegruppen blir avsluttet med en førskolefest i mai/juni – eget skriv om dette vil komme når det nærmer seg.

Vår hovedmålsetning i å sikre en god overgang mellom barnehagen og skole er at barnet har lært seg gode strategier for å skaffe seg venner og for å samhandle med andre. Og at barnehagen har klart å stimulere barnets lyst til å lære.

16. KOMPETANSEHEVING

Håkonshella FUS barnehage vil i perioden 2018 -2020 bidra til en utvidet forståelse av å fremme et støttende og stimulerende språkmiljø.

Personalet vil rette søkelyset mot hvordan vi gjennom kompetanseheving kan fremme «barns egenledelse i lek og læring».

I FUS kjeden har vi som visjon « Sammen gir vi barndommen verdi, lek og glede, hverdagsmagi og vennegaranti», og vi vil fokusere på betydningen av å være «glødende, skapende og tilstedeværende voksne sammen med barna».

Vi vil framover arbeide videre med å gi personalet kompetanseheving innen «egenledelse i lek og læring», og barnehagen vil med utgangspunkt i ulike leketema, aktivt jobbe for å fremme egenledelse i lek og læring

2018-2019

- Regelmessig repetisjon av boken "Egenledelse i lek og læring" av Sørensen, Godtfredsen, Modahl og Lerdal.
- Idemyldring til utvidelse av barns rollelek – hente inspirasjon fra hverandre – kveldsmøter/planleggingsdager.
- Diskusjonsgrupper på avdelingsmøter, pedagogisk ledermøter og på tvers av avdelingene.
- Holdningsarbeid som fremmer et godt sosialt klima, egenledelse, språk og sosialkompetanse gjennom forelesninger på planleggingsdager/kveldsmøter;
- Hvordan kan vi sikre vennskap for alle barn?
- Metoder i arbeidet med å fremme vennekompetanse.
- Hvordan kan vi sikre kvalitet i alle ledd (verdiskapning/TQM).
- Synliggjøring av hvordan vi jobber i alle barnehagens planer – årsplan/månedspaner.
- Gjennomgang av hva som er månedens fokus på avdelingsmøter.
- Daglig leder/pedagogiske ledere/barnehagelærere deltar på samlinger i regi av FUS, videreformidler til andre ansatte (avdelingsmøter, kveldsmøter, planleggingsdager).
- Samspillsmetoden Dialog - dialoggrupper.
- Praksisfortellinger med fokus på egenledelse, språk og sosial kompetanse.
- Ekspertsamtaler (barnesamtaler).

2018-2020:

- Kurs/foredrag/gruppeoppgaver omkring "Egenledelse i lek og læring" på planleggingsdager, kveldsmøter og avdelingsmøter – samt fra FUS sentralt (hele personalgruppen)
- Hoved opplæring i Samspillsmetoden Dialog for de av pedagogene som mangler denne.
- Ha fokus på FUS kundeløfte; vennegaranti, god kommunikasjon, eventyrlyst og lekekompetanse. Bruke forbedringshjul.
- Språk som basiskompetanse – bruke utviklingsprosjektet til barnehagen, språktips og den språkstimulerende planen.
- Pedagogisk relasjonskompetanse – gjennom dialoggrupper. Personalet vil ha månedlige dialogmøter med praksisfortellinger, case, dialogspill etc. som utgangspunkt for veiledning, refleksjon og egenutvikling (fokus-voksenrollens betydning for barns egenledelse i lek og læring)

17. TRADISJONER

- FORUT -aksjon – oktober måned. Foreldre blir invitert til å delta. Mer informasjon kommer senere.
- Lucia - frokost i regi av foreldrerepresentantene. Foreldre blir invitert til å delta.
- Nissefest.
- Karneval i februar.
- Markering av FUS dagen.
- 17. mai markering med pølsebod og 17.mai leker.
- Avslutning for førskolebarna.
- Utstilling knyttet opp mot tema (FUS dagen)
- Bondegårdsbesøk vår/sommer
- Sommeravslutning i regi av foreldrerepresentantene.

Håkonshella

